



Fritz Johnsen

Leder

Prosjektet "Gode skoleeiere for Nord-Norge"

Prosjektet er initiert av Kommunenes Sentralforbund i samarbeid med bl.a. Kunnskapsdepartementet og har fokus på kvalitetsutvikling i skolen. Målgruppen er først og fremst kommunepolitikere og kommunal administrasjon (kommuner og fylkeskommuner) – med påfølgende aktivering av aktører i den daglige drift av skolen. Prosjektet har et innovativt siktemål der deltakerne gjennom selv å avdekke forbedringsområder, skal utforme planer og foreta gjennomføring på utvalgte områder. Fylkesmennene har vært aktive pådrivere i prosjektet samtidig som de to nordnorske universitetene ble invitert til å bidra med mer forskningsbaserte innspill (Universitetet i Trondheim er også representert med ett bidrag). Bidragene har i noen grad ulike innfallsvinkler men dekker langt på vei kommunenes ansvar som skoleeiere. Dette temaheftet er blitt til i et samarbeid mellom undertegnede og professor Jarle Sjøvoll ved Nord Universitet. Innledende artikkel "Gode skoleeiere – gode skoler", som er en oversiktsartikkel av tema og kapitler, må i så måte sees i sammenheng med temaheftets leder.

Mye av reformarbeidet i skoleverket har kretset rundt en inkluderende skole, likeverdighet i tilbud og ivaretagelse av læringseffekt. Det faglige og psykososiale har noe på vei blitt vevd sammen i pedagogiske løsninger som har preget mye av det beste ved norsk skole. Utallige store og små prosjekter har båret denne utviklingen. Til tider har det kanskje blitt i meste laget når politikere og skolebyråkrater har boblet over av ideer. Det er heller ikke uvanlig at lærerne har gitt uttrykk for at arbeidsplassen i perioder kunne være preget av noe som lignet en vedvarende unntakstilstand med uro og manglende forutsigbarhet. For mye eller for lite - reformarbeidet har gitt oss en relativt god skole men med forbedringspotensial på noen viktige områder som bør ha prioritet.

Systemutvikling i skolesammenheng har som mål å utvikle et skole-/klassesystem som inkluderer alle medlemmer i gruppen – særlig der utfordringene er størst - elever med store avvikende utviklings- og læreforutsetninger (spesifikke tilstander). Utvikling av et tilpasset skolesystem avhenger av at en kjenner spredningen i forutsetningene til elevene i gruppen. Tidligere trodde man at ulike elevgrupper med spesifikke vansker som ADHD, Dyskalkuli mv. i stor grad hadde samme læreforutsetninger innenfor samme diagnose (Diagnosene er ofte basert på symptom-bildet). Resultatet ble at man brukte samme pedagogiske oppskrift på alle med eksempelvis Dyskalkuli. I dag vet vi at det er snakk om stor spredning innenfor hver diagnosegruppe – ofte kan spredningen preges av større forskjellighet enn likhet i forutsetninger. Den pedagogiske tilnærming vil være like forskjellig. Uten en kompetent utredning vil en tilpasset opplæring vanskelig la seg etablere. Tilstrekkelig høy faglig kompetanse muliggjør en slik utredning. Utilstrekkelig kompetanse fører til bruk av fellesoppskrifter eller standardtiltak – med andre ord tiltak eller system som bare i begrenset grad er tilpasset disse elevene.

Kommunenes PP-tjeneste skal sikre at det kommunale skoleverket har tilgang på nødvendig kompetanse for tilpasset opplæring. PPT har mye god kompetanse men

preges i stor grad av utilstrekkelig utredningskompetanse. De fleste kommuner har heller ikke en plan for å etablere denne faglighet. Resultatet blir ofte pedagogiske standardtiltak av begrenset verdi med påfølgende ineffektiv læring og unødvendige nederlag - hvor forbindelsen mellom aktuelle elever og system er svekket. Skoleverkets 2.-linjetjeneste (Statped) mangler også i stor grad slik kompetanse. Ett av de sentrale temaer i norsk skoledebatt har kretset rundt stadig større prioritering av systemarbeid i forhold til individrettet arbeid. Den underliggende forestilling har vært at individrettet innsats går på bekostning av systemarbeid og inkludering. Dette har vært og er en temmelig spesiell problemstilling. Enhver refleksjon rundt dette kan ikke komme utenom at individ og system er uløselig knyttet sammen i en dynamisk prosess for å utvikle en skole for alle. Vi har i dag altfor mange isolerte og ubehjelpelig systemprosjekter som er løst fra nødvendig kontekst.

Psykososiale utfordringer har en dominerende plass i skoleverkets hverdag - både i omfang og kompleksitet. Psykologene har en utdanningsbakgrunn som gjør at de har en viktig rolle i dette arbeidet. PP-tjenesten har da også siden etableringen for 40 – 45 år siden, hatt denne faggruppen ansatt og tilgjengelig for skoleverket. I dag er psykologene i stor grad ute av PP-tjenesten, med den følge at skoletilbudet er tilsvarende svekket. Kommunene har dessverre latt dette skje, uten å møte situasjonen med tilstrekkelige tiltak. En og annen kommunepsykolog spredd utover hele befolkningen i enkelte kommuner, er mildt sagt ingen kompensasjon for skolebehovene vi snakker om (førscole, grunnskole og videregående skole). Ser en oppover i tiltakssystemet har Statped i Nord Norge ikke en eneste psykolog ansatt. Det er med andre ord en gjennomgående systemsvikt på et helt sentralt arbeidsfelt i landsdelens skoleverk. At Statped mangler slikt personell er i seg selv temmelig spesielt og hadde vel ikke kunne vært mulig hvis nordnorske kommuner hadde gitt beskjed om en annen prioritering. Den andre store faggruppen i PP-tjenesten, pedagogene, blir for tiden i stor grad rekruttert på bakgrunn av Master-grad. Det er store variasjoner i innholdet på denne utdanningen, men i hovedsak kan en vel konkludere med at den type presisjon som er etterlyst i denne lederen ikke styrkes med denne utdanningsbakgrunn. Det er også tvilsomt om kommunesektoren har varslet disse behovene til høyere utdanningsinstitusjoner og høyere tiltaksledd.

Andre felter som forebyggende arbeid har i stor grad vært knyttet til fellesoppskrifter og tidlig innsats. Aksens "tidlig – sent" (som hovedkriterium) kan være et temmelig dårlig kriterium for slik innsats. Det faglige innholdet er det viktige – utilstrekkelig faglig kompetanse (bl.a. utredningskompetanse) kan føre til uhemmet bruk av standardopplegg med begrenset effekt. I verste fall kan et standardtiltak føre til ytterligere problemer hos aktuelle barn. Fellesoppskriftene eller standardtiltakene er i hovedsak etablert på ulike pedagogiske varianter av normalutvikling. Spesifikke tilstander følger ikke en slik utvikling.

Debatten rundt PP-tjenesten har i de senere år hatt fokus på aksens "fjern – nær" - det vil si interkommunal-, kommunal- eller skolebasert PP-tjeneste. Rekruttering av nødvendig kvalifisert personell og tilgjengelighet på tverrfaglighet har vært et stort problem med små kommunale kontorer og skolebaserte PP-løsninger. Debatten har hatt sin verdi men denne aksens kompenserer ikke for utilstrekkelig fagkompetanse.

Initiativet fra Kommunenes Sentralforbund må ønskes velkommen. Viktigheten av å identifisere sentrale utfordringer i dagens skole, er helt avgjørende for en kvalitetsheving. Dette temaheftet er i stor grad rettet mot overordnede styringsstrukturer for skoleverket – deres hensiktsmessighet og effekt. Neste steg bør kanskje ha sterkere forankring i produktene skoleverket skal bidra med. Denne lederen har i så måte pekt på noen felter. Andre kunne også vært nevnt. En velfungerende forvaltning av dagens skoleverk er imidlertid basis for all skolevirksomhet – også der etaten har mangler i dag.

Fritz Johnsen